

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • NOIEMBRIE 2018 • NR.10 (152)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefârță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Igor Dodon, Președinte al Republicii Moldova: „În domeniul politicii externe, voi insista pentru un echilibru în relațiile cu Vestul și cu Estul”
2. Editorial de Victoria Bucătaru, directoare executivă APE: „Cu cât mai multe căi, cu atât mai puțină euro-integrare”
3. Anatolie Golea, analist politic: „Scrutinul din 24 februarie ar putea fi contestat încă înainte de ziua alegerilor”

Importante, pe scurt

Republica Moldova reconfirmă susținerea și recunoașterea suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei, precum și dreptul acestei țări de a folosi apele internaționale. Este poziția exprimată luni, 26 noiembrie, de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene de la Chișinău față de conflictul izbucnit o zi mai devreme, la Marea Azov, între Rusia și Ucraina. Și președintele Parlamentului, Andrian Candu, a condamnat „cu fermitate agresiunea Rusiei față de Ucraina”: „Îndemn comunitatea mondială să aplice toate instrumentele de drept internațional pentru a preveni escaladarea situației în regiunea strâmtorii Kercî. Ne solidarizăm cu Ucraina și susținem dreptul lor de a folosi apele teritoriale conform normelor dreptului internațional”, a scris luni spicherul pe Facebook. Îngrijorarea față de evenimentele din Marea Azov și Strâmtoarea Kercî, cu implicarea militarilor ruși și ucraineni, și-au exprimat-o, în aceeași zi de 26 noiembrie, mai mulți actori globali. Președintele ucrainean Petro Porochenko a cerut luni Rusiei să elibereze „imediat” marinarii ucraineni, dar și navele acestora capturate, iar Rada Supremă de la Kiev a satisfăcut cererea șefului statului de a decreta stare de război în țara vecină.

„Adevărata apropiere dintre Republica Moldova și România se face prin proiecte concrete, în interesul cetățenilor statelor noastre”, a declarat, în cadrul ședinței comune a Executivelor celor două țări, care a avut loc la 22 noiembrie la București, Prim-ministrul Pavel Filip. El a apreciat, în mod special, sprijinul acordat de România în realizarea reformelor și în continuarea parcursului european al țării noastre. În contextul agendei bilaterale, Pavel Filip și omoloaga sa, Viorica Dăncilă, au trecut în revistă proiectele comune de succes, realizate pe dimensiunea socială și cultural-umanitară: reparația a sute de grădinițe din Republica Moldova, donarea autobuzelor școlare, renovarea Sălii cu Orgă și a Muzeului Național de Artă din Chișinău, dar și a Teatrului „B. P. Hașdeu” din Cahul. Totodată, cei doi oficiali au menționat că, pentru o apropiere mai mare dintre țările noastre, e nevoie de urgentarea proiectelor ce vizează interconectarea pe infrastructura de comunicații electronice, energetice și transport. În acest sens, premierii Pavel Filip și Viorica Dăncilă au insistat pe necesitatea de a lansa rapid cea de-a doua etapă a construcției Gazoductului Ungheni-Chișinău și de a demara proiectele de edificare a podurilor peste râul Prut.

În cadrul aceleiași ședințe, cele două Cabinete de miniștri au convenit asupra unei foi de parcurs privind implementarea proiectelor comune, cu stabilirea termenelor de realizare și a responsabilităților pentru fiecare sector. Printre documentele agreeate se numără acordurile privind cooperarea în domeniul turismului; al educației și culturii; al asistenței și protecției consulare pentru persoanele cu dublă cetățenie; al sănătății și științelor medicale; al relațiilor cu diaspora; pentru promovarea antreprenoriatului, cooperarea economică și corporativă; pentru promovarea cooperării în domeniul afacerilor pe piețe terțe; pentru constituirea/activitatea echipelor mixte de patrulare la frontiera de stat comună etc. De asemenea, a fost semnată o Declarație comună privind eliminarea unor tarife de roaming.

Republica Moldova, între geografie și geopolitică

Sorina Ștefârță

Ultima săptămână de toamnă ne-a arătat, o dată în plus, că în lume lucrurile adesea evoluează mai repede decât ne dorim noi și nici pe departe așa precum ne imaginăm. Iar faptul că globul este mare nu înseamnă și că nu ne afectează...

Duminică, 25 noiembrie, această lume era focusată pe Brexit. Reuniți în cadrul unui Consiliu extraordinar al UE la Bruxelles, liderii ai 27 de state membre ale Uniunii Europene (fără Londra, deja) aprobau acordul privind retragerea Marii Britanii din blocul comunitar. De

dimineață... Căci seara, în aceeași duminică de 25, lumea se gândea din nou la război, ca urmare a confruntărilor dintre marina militară rusă și cea ucraineană, produsă pe Marea Azov, în Strâmtoarea Kercî. Iar o seară mai târziu Rada Supremă de la Kiev aproba Decretul

► președintelui ucrainean Petro Poroșenko, prin care în țara vecină este instituită legea marțială, inclusiv în regiunile Odessa și Vinnița, care se învecinează cu Transnistria...

Ce se întâmplă la Chișinău, raportat la aceste evoluții globale și regionale? La Chișinău se întâmplă... alegeri, ca să-l citez pe analistul politic Anatolie Golea - iar asta ne ocupă tot timpul. Și se mai întâmplă reacții întârziate sau tradiționala tăcere. Bunăoară, Președintele Klaus Iohannis s-a arătat mulțumit de Acordul pe Brexit, pe motiv că „drepturile românilor” sunt protejate. Noi tăcem - probabil, pentru că nu avem conaționali în Anglia sau poate, pur și simplu, pentru că ei nu votează „cu cine trebuie”?.. În ceea ce ține de recente tensiuni ruso-ucrainene, pe lângă faptul că reacțiile oficialilor au fost destul de întârziate, ele nu răspund la întrebarea care, să recunoaștem, ne frământă pe toți: ce va fi în caz că va fi?..

Președintele Igor Dodon, care în luna noiembrie a făcut doi ani de mandat și care este protagonistul-cheie al ediției curente a buletinului informativ, se arată optimist în legătură cu vectorul de politică externă a Republicii Moldova, mai ales datorită conceptului de echilibru în relațiile cu Estul și cu Vestul, pe care Domnia sa se angajează insistent să-l promoveze în relațiile cu partenerii țării.

O abordare geopolitică ce are dreptul la viață. Drept că geografia ne spune niște cifre, și anume, că Londra este la o distanță de 2600 de kilometri de Chișinău, Kievul - la 500, iar Kerci - la doar 800. Dacă ne pare că suntem departe și nu ne afectează... ferice de noi. Important este să nu uităm că Tiraspolul e la doar 70.

În domeniul politicii externe, voi insista pentru un echilibru în relațiile cu Vestul și cu Estul

Igor Dodon, Președinte al Republicii Moldova

■ **Domnule Președinte, de curând s-au împlinit doi ani de când ați preluat mandatul de șef al statului. Cum ați caracteriza această perioadă? Care sunt reușitele și care sunt eșecurile - ale Dumneavoastră, ale țării, ale societății?**

■ Acești doi ani au constituit o perioadă importantă, care de facto au pregătit terenul pentru următoarea etapă - cea a preluării guvernării, de către stânga socialistă și statalistă, la următoarele alegeri parlamentare. Din 2014 încoace, rând pe rând, socialiștii au obținut o fracțiune puternică în Parlament, apoi o fracțiune mare în Consiliul Municipal Chișinău, apoi funcția de președinte al țării. Urmează să obținem și majoritatea parlamentară în 2019 - și atunci lucrurile în țară se vor schimba foarte repede și în bine. În ceea ce privește reușitele mele ca șef al statului, le-am prezentat pe toate într-un vast raport de activitate, acum câteva luni. Următorul raport va fi făcut public la sfârșitul lunii decembrie și el va constitui un bilanț amplu al acestor doi ani de activitate.

Sunt președintele tuturor celor care doresc o Moldova statalistă, neutră, integră teritorial, creștină, echilibrată...

■ **În ce măsură ați reușit să deveniți un președinte al tuturor? Dacă da, pe ce se argumentează această convingere? Dacă nu, de ce nu?**

La 13 noiembrie curent s-au împlinit doi ani de când, în urma unui scrutin universal organizat după o pauză de 16 ani (perioadă în care șeful statului a fost ales de către Parlament), liderul socialist Igor Dodon a devenit Președinte al Republicii Moldova. Ca și acum doi ani, când diferența au făcut-o câteva procente, Igor Dodon rămâne o personalitate adulată de o parte a populației și contestată de alta, inclusiv datorită mesajului său deseori mai dur la adresa Occidentului, pe fundalul unei relații extrem de calde cu Moscova. În același timp, Igor Dodon afirmă că a avut o poziție externă echilibrată în acești ani, restabilind „prietenia cu Rusia” și optând pentru „un echilibru în relațiile cu Estul și cu Vestul”. Despre politica externă și rolul pe care își propune să-l joace șeful statului în următorii ani în acest sens, citiți în prezentul interviu.

■ Al tuturor celor care doresc o Moldovă statalistă, neutră, integră teritorial, creștină, echilibrată, vatra poporului moldovenesc? Cred că președintele lor am devenit. Și mai cred că și mulți dintre cetățenii care, cândva, aveau opțiuni exclusiv de dreapta, proeuropene și unioniste, apreciază acțiunile și gesturile mele în politica internă și externă. A fi președintele tuturor este o intenție, o cale, o asumare ca șef de stat și un obiectiv spre care merg mereu, chiar dacă nicăieri în lume acest deziderat n-a fost, niciodată și de către nimeni, realizat în proporție de 100%... Vreau să menționez, totodată, că și până la preluarea mandatului de șef al statului, dar mai ales după aceasta, am avut sute de întâlniri cu cetățenii Republicii Moldova - în timpul vizitelor pe care le-am întreprins în raioanele și satele țării, în cadrul audiențelor de la Președinție, în contextul comunicării cu diaspora, când am mers în străinătate -, am răspuns la numeroase solicitări concrete, de ordin social și economic. Și astăzi sunt împăcat sufletește, deoarece o bună parte din acele solicitări au putut fi soluționate. Întrebați-i pe acei cetățeni dacă sunt președintele lor și veți primi răspunsul cel mai obiectiv.

■ **În acest context, în ce măsură atitudinile Dumneavoastră critice și chiar intolerante pe alocuri față de anumite categorii de persoane sau grupuri minoritare contribuie la coeziunea internă din țara noastră?**

■ Dacă vă referiți la unioniștii virulenți, la cei care pledează pentru dispariția Republicii Moldova prin anexarea ei teritorială, vă declar că în atitudinea mea față de ei eu nu fac decât să respect Constituția țării și să-mi fac datoria politică de a fi garantul suveranității, de a proteja autenticitatea poporului moldovenesc.

Apropo, vă îndemn să cercetați cât de „toleranți” sunt românii, ungurii sau spaniolii față de cei care le pun în pericol

securitatea și integritatea țărilor - veți vedea că avem încă mult până a atinge gradul de „toleranță” manifestat în cazuri similare de autoritățile acelor state... Dacă, însă, încercați cumva să fiți avocatul minorităților sexuale, vă îndemn să-mi spuneți în cel fel homosexualii, mișcarea LGBT în general, contribuie la coeziunea internă din țara noastră? Sau, din contră, în ce măsură promovarea de către mine a valorilor familiei tradiționale reprezintă un act de intoleranță în raport cu minoritățile respective? O puteți face în scris, în vreun articol de pe portalurile voastre, dacă aveți argumente și dorință pentru asta. Reiteriez: eu pledez și voi pleda în continuare, cu fermitate, pentru statalitatea și integritatea noastră teritorială și pentru valorile familiei tradiționale. Este dreptul meu ca cetățean și este datoria mea ca președinte al țării să protejez aceste valori în fața oricăror amenințări, „minoritare” sau nu.

La Acord vom reveni în 2019, când vom obține majoritatea parlamentară

■ ***Ați reușit sau ba să vă țineți angajamentele-cheie, cum ar fi lupta cu oligarhia sau denunțarea Acordului de Asociere cu UE? Care sunt reformele asupra cărora ați insistat în acești ani și în care, de facto, ați fost ignorat de către puterile executive și cea legislativă?***

■ Anularea Acordului de Asociere cu UE nu a fost anunțată drept obiectiv în campania electorală prezidențială. În plus, aceasta nici nu ține de competența instituției prezidențiale. Personal însă, de mai multe ori, mi-am expus poziția critică față de unele componente ale acestui Acord, în special, în ceea ce se referă la partea lui economică. Marea problemă a Acordului ține de faptul că el a fost acceptat necondiționat, fără ca să fie luate în calcul interesele

țării noastre. Aceasta a condus la un dezechilibru serios pe piața exporturilor, dar și pe cea a importurilor, în defavoarea producătorului autohton. Situația trebuie îndreptată, deoarece mii de producători moldoveni suportă pierderi enorme în fiecare an. Deci, la Acord vom reveni atunci când vom obține majoritatea parlamentară, în 2019 și nu încapă nicio îndoială că, în urma negocierilor cu Bruxellesul, acesta trebuie redactat și adaptat la necesitățile economice ale Republicii Moldova.

În rest, în ceea ce privește și lupta cu oligarhia, și relația Președinției cu puterile executive și legislative, toată lumea a văzut că eu, ca șef al statului, m-am opus ori de câte ori a fost posibil inițiativelor pe care le-am considerat nepotrivite. Cu toate că împuternicirile mele legale au fost reduse, m-am exprimat politic și m-am manifestat ferm împotriva acțiunilor abuzive ale guvernării democratice, cu care am avut mai multe confruntări. Tocmai prin opoziția mea față de guvernare - atât cât mi-au permis atribuțiile pe care le am - se explică și suspendările pe care mi le-a organizat Guvernarea și Curtea Constituțională docilă acesteia.

În plus, dacă veți consulta agenda acestei legislaturi, veți constata că majoritatea inițiativelor sociale și economice ale deputaților socialiști au fost respinse de majoritatea parlamentară proeuropeană exclusiv pe motive politice, chiar dacă erau inițiative foarte utile pentru cetățeni. Este vorba de zeci de proiecte... Deci, evident, cu o asemenea abordare din partea majorității, nu ne rămâne decât să așteptăm perioada când o vom înlătura definitiv de la putere. Cred că veți fi de acord că în acești ani guvernarea s-a autocompromis definitiv și că, în pofida tuturor pârgurilor administrative și a surselor media de care beneficiază, nu a reușit să-și crească sprijinul social. Aceasta creează premise serioase pentru schimbarea Puterii, la

24 februarie - o schimbare pe care ne-o dorim cu toții.

■ **În cadrul întrevederii pe care ați avut-o, la început de octombrie, cu reprezentanții corpului diplomatic acreditat la Chișinău, v-ați reiterat convingerea că politica externă a Republicii Moldova trebuie să fie una în egală măsură echilibrată față de Est și față de Vest. În ce mod asigurați Dumneavoastră acest echilibru, în situația în care drumurile v-au dus preponderent spre Est? Care ar trebui să ne fie prioritățile în Est/Vest?**

■ Eu am fost prezent acolo, unde Republica Moldova avea cea mai mare nevoie, acolo unde trebuiau corectate erorile grave de politică externă comise de actuala guvernare democratică. Reiteriez că, dacă nu m-aș fi implicat personal și foarte serios în restabilirea bunelor relații cu Federația Rusă, țara noastră ar fi avut de pierdut enorm în plan economic și social. Eu însă am reușit să relansez o bună parte din exporturile noastre în Rusia, am obținut amnistie pentru zeci și zeci de mii de migranți moldoveni care lucrează în această țară, am păstrat un nivel agreabil al relațiilor diplomatice moldo-ruse și am identificat noi dimensiuni de cooperare economică pentru viitorul apropiat. Totodată, am avut întruniri importante și cu lideri din Vest, din UE. Am fost primit în vizită oficială de Papa de la Roma, care este autoritatea morală de prim rang a Occidentului, am avut discuții bilaterale cu Președintele francez Emmanuel Macron, care m-a invitat în vizită oficială în Franța. Foarte pozitive și călduroase sunt și relațiile pe care le-am stabilit cu liderul turc Recep Tayyip Erdogan. Cei care urmăresc activitatea mea prezidențială pot observa că mă străduiesc să mențin discuții constante cu reprezentanți și cu diverși lideri politici ai diverse țări occidentale. Dorința mea e să asigur un echilibru în politica externă a Republicii Moldova, să îndrept dezechilibrul creat din 2009 încoace de guvernările euro-unioniste.

Pe dosarul transnistrean, este înțelept că conlucrăm cu principalii actori geopolitici

■ **Cât de mulțumit sunteți de evoluțiile care s-au produs în ultimul timp pe dosarul transnistrean. „Decongelarea” relațiilor Dumneavoastră cu Ucraina ar putea aduce un element pozitiv și în dialogul cu Tiraspolul?**

■ În relația Chișinău-Tiraspol au dispărut mai multe tensiuni și s-a produs o diminuare a animozităților de altădată. Iar în cadrul unor conflicte de așa gen, este deja un plus când lucrurile nu se înrăutățesc, când regiunile nu continuă să se îndepărteze una de alta. Și vreau să vă asigur că, în acești ani, au fost stopate unele procese de înstrăinare a Transnistriei. Este important aici mai ales rolul Federației Ruse, dar și faptul că Ucraina a înțeles că este mai bine să contribuie la menținerea regiunii transnistrene în sfera de influență a Chișinăului. La prima mea discuție pe această temă cu înalții oficiali de la Kiev, voi puncta viziunea mea asupra evoluției de mai departe a problematicei transnistrene. Sunt convins că partea ucraineană va aprecia modul în care voi prezenta perspectivele.

■ **Veți nega în continuare statutul de stat-agresor al Rusiei în conflictul din 1992 din Republica Moldova, respectiv în cel actual din Ucraina?**

■ A trecut timpul de aruncat pietre, acum este timpul să le adunăm și trebuie să înțelegem asta ca țară, ca societate. Nu ne mai putem permite să trăim cu stafiile trecutului, iar dacă dorim să rezolvăm niște probleme statale fundamentale, cum e cea transnistreană, este înțelept că conlucrăm pozitiv și eficient cu principalii actori geopolitici care ne pot ajuta. Unul dintre aceștia e Federația Rusă și vreau să vă spun cu toată responsabilitatea că astăzi ea își dorește rezolvarea completă, pașnică și conform cadrului internațional a

diferendului transnistrean. Mai mult, semnale similare oferă și alte țări, din Occident. Dar depinde mult și de voința politică de la Chișinău dacă vom folosi această fereastră de oportunități sau nu.

■ **Care va fi poziția Dumneavoastră în eventualitatea unui nou proiect de federalizare a Republicii Moldova, despre care mai mulți experți spun că deja s-ar coace la Kremlin? Cum rămâne cu prezența militară rusă?**

■ Mai întâi de toate, federalizarea, ca sistem de organizare a unui stat, reprezintă un concept cu tradiții, aplicat cu succes încă acum câteva secole. Să ne amintim că la fondarea Statelor Unite ale Americii au contribuit federaliștii. Federații sunt și Elveția, și Rusia, chiar și Germania (unde este reședința organizației pe care o reprezentați), și nu este exclus că pe calea federalizării vor merge unele țări europene în care există regiuni care solicită autonomii largi. Deci, ar fi bine să nu transformați ideea de federalizare într-o sperietoare ideologică, fiindcă o asemenea abordare nu face față niciunui centru analitic sau jurnalistic serios și obiectiv... Apoi, orice proiect de acest gen - de federalizare sau oricum altfel se va numi el - va trebui să fie acceptat și aprobat și la Chișinău, și la Tiraspol. Deci, iarăși, nu este corect să fie insinuată ideea că Moscova cuiva ceva impune. Nimeni nu impune nimic și, în general, nu mai suntem noi cei de altădată, care să accepte politica impunerii, fie din Est, fie din Vest... Cât privește poziția mea, ca șef al statului, eu voi susține acele proiecte, care vor asigura integrarea cât mai pașnică, mai organică și mai realistă a regiunii transnistrene în corpul țării.

Despre cazul profesorilor turci întrebați SIS și majoritatea parlamentară

■ **În octombrie, ați participat la Summitul Francofoniei de la Erevan, iar în noiembrie ați mers la Paris, la invitația locatarului de la Elisee. Despre**

ce a fost această vizită? Despre ce ați discutat cu dl Emmanuel Macron - un proeuropean convins și un promotor fidel al libertăților individuale?

■ Și la Erevan, și la Paris am discutat nu doar cu dl Emmanuel Macron, ci și cu alți șefi de stat importanți, inclusiv cu Președintele american Donald Trump. În general, spectrul dialogului este vast și vizează aspecte ce țin de specificul relațiilor dintre Republica Moldova și țările, cu ale căror lideri discut. Unul dintre subiectele-cheie pe care le abordez este, în mod firesc, reîntregirea teritorială a țării noastre, prin soluționarea definitivă a problemei transnistrene într-un format care să excludă orice scenariu forțat și să corespundă întru totul standardelor democratice și practicilor internaționale. Vreau să vă asigur că acest subiect trezește interesul viu al tuturor liderilor de țară, indiferent dacă sunt din Europa și proeuropeni, din Eurasia sau de pe tărâmurile mai îndepărtate.

Ce se conturează în agenda Dumneavoastră externă? Care vor fi prioritățile Președinției și în ce măsură acestea sunt sincronizate cu ale Guvernului?

■ În ultimele luni, eu mi-am enunțat foarte clar poziția în domeniul politicii externe - cea de echilibru în relațiile cu Vestul și cu Estul. Să restabilim bunele relații cu Federația Rusă (grav deteriorate de guvernările euro-unioniste) și, totodată, să păstrăm parteneriatele cu țările occidentale, într-un format de respect reciproc. Vă dați seama, probabil, că o asemenea prioritate în politica externă nu corespunde strategiei Guvernului care, din contră, promovează o campanie propagandistică furibundă împotriva Rusiei și a ars destule poduri spre Est, pe care eu depun efortul să le restabilesc. Iar în relația cu Occidentul toate guvernările din 2009 au avut un comportament de sluj, de subordonare directă, compromițătoare pentru

suveranitatea Republicii Moldova. Ironia sorții face că tot aceste guvernări i-au dezamăgit cel mai mult pe occidentali.

Pentru anul viitor am mai multe obiective, dar voi anunța la momentul potrivit despre ele. Trebuie să luăm în considerare și impactul alegerilor parlamentare, al căror rezultat ar putea influența serios accentele politice asupra cărora voi insista în 2019. Deci, e devreme să dau detalii... Cu certitudine, însă, statalitatea, soluționarea problemei transnistrene, promovarea politicii externe echilibrate, concilierea interetnică, protejarea valorilor creștine și a familiei tradiționale vor rămâne mereu în topul priorităților mele. Apropos, am declarat 2019 drept An al Familiei și vom organiza un program național foarte serios în acest sens, care să vină în sprijinul familiilor, să promoveze nașterea și și buna educare a copiilor.

Drama profesorilor turci de la Liceul „Orizont” riscă să fie o trenă care să vă însoțească și pe intern, și pe extern. Cum veți gestiona acest dosar, de care sunteți acuzat de o parte a societății și la care spuneți că, de fapt, nu aveți nicio atribuție? Ați abordat subiectul în cadrul întrevederii cu dl Recep Erdogan, Președintele Turciei, care a vizitat recent Chișinăul?

■ Am mai răspuns la asemenea întrebări, dar văd că sunt nevoit să mă repet. Din păcate, după cum se constată, unii cetățeni și chiar unele mass-media au devenit victime ale manipulărilor care au fost lansate în spațiul public imediat după reținerea cetățenilor turci. Or, în realitate, Președinția nu are nicio tangență cu acea reținere și cu expulzarea profesorilor, respectiv orice acuzație în adresa instituției prezidențiale - precum că ar fi încălcat drepturile omului sau că ar avea înțelegeri ascunse cu oficialii turci - este absolut lipsită de teme. Vreau să vă amintesc, totodată, că operațiunea de reținere a fost realizată de Serviciul de Informații și Securitate (SIS), structură subordonată Parlamentului. Căci, încă

în decembrie 2016, SIS a fost transferat în mod abuziv din subordinea șefului statului în cea a majorității parlamentare așa-numit proeuropene - și asta tocmai pentru a mă lipsi de orice control asupra acestei instituții foarte importante.

Eu am solicitat încă atunci, în septembrie, o informație cât mai completă cu privire la acest caz, pentru a cunoaște toate premisele și toate argumentele ce au putut conduce la un asemenea gest dur în raport cu cetățenii turci, însă nu pot afirma că până astăzi am o cunoaștere completă a situației. Deci, vă recomand să readresați întrebările către cei care astăzi controlează organele de forță în Republica Moldova, inclusiv SIS, către majoritatea parlamentară așa-numit proeuropeană, pentru a afla de la ei cum s-a întâmplat că SIS, care e subordonat lor în totalitate, a organizat o asemenea operațiune și într-un asemenea stil.

Evident că am abordat subiectul în timpul vizitei la Chișinău a Președintelui Recep Tayyip Erdogan. Dumnealui mi-a răspuns că este vorba de o anchetă realizată la nivelul serviciilor secrete. Vă rog, așadar, să nu căutați legături directe sau indirecte între cazul sus-menționat și renovarea clădirii Președinției, care a fost distrusă la 7 aprilie 2009 de către forțele pro-europene și unioniste, în cadrul unei tentative de puci. Subiectul renovării clădirii a fost discutat oficial încă în anul 2017, pe filiera dialogului moldo-turc și reprezintă o inițiativă a părții turce, în particular, a domnului Președinte turc Recep Tayyip Erdogan.

Pentru a nu crea dezbinare și confuzie, 9 Mai trebuie să fie Ziua Victoriei

■ ***În toamnă, la întrunirea Consiliului șefilor de state CSI de la Dușanbe, ați vorbit despre nevoia unei strategii privind o „Europă comună de la Lisabona până la Vladivostok”. Aducem Europa în CSI sau extindem CSI în Europa?***

■ Nu este cazul să ne limităm la clișee, mai ales atunci când este vorba de geopolitică. Dacă a fost posibil, acum câteva decenii, de coalizat diferite țări și regiuni europene în formatul UE, de ce să nu admitem că într-un viitor va fi posibil de construit un spațiu geopolitic extins, comun pentru UE și CSI, fără ca fiecare dintre aceste entități fie asimilată de cealaltă și să dispară? Anume la un asemenea proiect extins m-am referit, care să nu aibă un centru de greutate la un pol sau altul, ci să funcționeze pe bază de paritate, respect și interes reciproc.

■ **În acest context - și al legii pe care ați anunțat că nu o veți promulga -, chiar credeți că 9 mai ca Ziua Europei exclude 9 Mai ca Ziua Victoriei? Poate că, în loc să dezbine, această zi ar putea fi una de unificare civică?**

■ Tocmai pentru a nu crea dezbinare și confuzie, pentru a nu răni sentimentele a sute de mii de oameni care asociază ziua de 9 Mai cu amintiri sfinte despre rude ce au trecut prin război, despre victorie și eliberarea de fascism, tocmai pentru a nu dezlocui importanța unei sărbători înrădăcinate prin alta, față de care încă nu există sentimente colective, nu am acceptat că promulg această lege. Ziua de 9 Mai este una a Victoriei, ziua care simbolizează lupta bunicilor și străbunicilor noștri împotriva fasciștilor, cu prețul atâtor vieți omeneste, al atâtor victime rănite și îndurerate... Și nu este nici etic, nici moral să diminuăm exclusivitatea acestei sărbători prin dublarea sau triplarea ei cu altele, în aceeași zi.

Pentru viitoarele alegeri, scopul nostru maximum este să preluăm guvernarea

■ **Care sunt planurile, strategia, dar și așteptările Dumneavoastră de la alegerile parlamentare din 2019? Scopul minimum și scopul maximum?**

■ Cred că lucrurile merg pe trei scenarii de bază. Potrivit primului scenariu, care

este foarte probabil, socialiștii preiau guvernarea cu forțele proprii și își asumă conducerea statului conform priorităților pe care le-au anunțat la Adunarea din 18 noiembrie a.c., când zeci de mii de oameni au aprobat tezele programatice, socio-economice și politice, propuse de PSRM. Al doilea scenariu se rezumă la o nouă coaliție euro-unionistă, plămădită cu sprijinul și sub presiunea directă a Occidentului, așa cum a fost în 2009-2010 și în 2014. Un fel de AIE 4. Aceasta înseamnă crearea unei coaliții post-electorale dintre PDM, PAS și PDA. Căci, au mai fost situații când partidele de dreapta se certau înainte de alegeri, făcând-o pe dușmanii ireconciliabili, iar apoi creau „alianțe beton”. În definitiv, cel de-al treilea scenariu presupune alegeri anticipate, în caz că nici socialiștii separat, nici PDM+PAS+PDA nu reușesc să creeze un Guvern. Soarta unui asemenea scrutin anticipat este greu de prognozat, însă eu sunt absolut convins că PSRM va avea un spor electoral, fiindcă lumea e sătulă și de haos, și de guvernările antisociale ale euro-unioniștilor, și de tot felul de coaliții de conjunctură.

Deci, dacă e să răspund direct la întrebare, scopul maximum este să preluăm guvernarea, cu o majoritate a socialiștilor în forul legislativ, iar scopul minimum este să avem suficiente mandate și suficientă influență, pentru a nu permite o nouă Alianță euro-unionistă, dezastruoasă pentru Republica Moldova.

■ **Noua doctrină „pro-Moldova”, anunțată la 21 octombrie a.c. de PDM, pare să fie „oleacă tare” inspirată din mesajele PSRM. Este această schimbare de optică o amenințare electorală pentru partidul, al cărui exponent sunteți? Cum vă explicați această turneură a PDM - dacă o putem numi turneură?**

■ Și doctrina „pro-Moldova”, și ideea privind referendumul consultativ pe tema reducerii numărului de deputați

în Parlament, și alte inițiative ale PDM, inclusiv cele din Consiliul Municipal Chișinău, sunt plagieri directe fie din proiectele PSRM, fie din ale mele, ca șef al statului. Asta înseamnă că democrații sunt în pană de idei, nu au propria viziune politică, de care să se țină consecvent, nu se mai bucură de susținerea electoratului de dreapta, motiv din care încearcă să se extindă pe stânga. De facto, sinceritatea PDM e foarte ușor de testat, prin două-trei întrebări concrete. Dacă sunteți pentru Moldova, acceptați cursul de „Istoria Moldovei” în școli? Acceptați interzicerea prin lege a unionismului antistatal și *anti-Moldova*? Sunteți de acord să lăsați intact art. 13 din Constituție privind limba moldovenească, așa cum declară că vorbesc majoritatea moldovenilor?

Mă tem că vom primi răspuns negativ la aceste întrebări și totul pentru că, în realitate, democrații doar se camuflează și împrumută idei de la alții pentru a fi mai atractivi în ajun de alegeri. Dar, cine-i mai crede?! Tot sprijinul lor electoral este datorat pârghiilor administrative pe care le exercită asupra funcționarilor, însă la alegeri oamenii vor vota așa cum știu ei, nu cum li se dictează de sus.

■ **Cum vedeți peste doi ani - la finalul, cel puțin, primului Dumneavoastră mandat prezidențial - țara pe care o conduceți, dar și lumea în care trăim?**

■ Moldova are viitor! Iată prognoza pe doi ani înainte sau pe douăzeci, sau pe decenii și decenii înainte. Sper să fie viața oamenilor mai decentă, lume mai multă, țara să înceapă procesul de întregire teritorială, societatea să fie mai solidară și mai împăcată cu sine și cu alții. Așa sper să fie și pentru asta lucrăm.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefărtă

Editorial

Cu cât mai multe căi, cu atât mai puțină euro-integrare

Victoria Bucătaru,
directoare executivă,
Asociația pentru Politică Externă

Controversa Est-Vest din discursul public al elitelor politice de la Chișinău capătă, în sfârșit, după ani de zile în care ne tot întrebam cum să gestionăm factorul și influențele geopolitice, un nou contur. De facto, politica izolaționistă a Republicii Moldova, promovată în prezent și care poartă un caracter autoritar, bazându-se pe mari și serioase derapaje democratice - pare să fi schimbat optica narațiunii. Ba mai mult, astăzi vorbim mai puțin despre parcursul european sau cel eurasiatic, ci invocăm parcursul „Pro-Moldova” - „cea de-a patra cale”...

N-a trecut niciun deceniu de când Republica Moldova îi întâmpina, la Chișinău, pe exponenții marilor puteri euro-atlantice, manifestând un interes major pentru preluarea valorilor, dar și a principiilor de funcționare ale statelor democratice cu tradiție. Vizitele doamnei Cancelar Angela Merkel, dar și a Vicepreședintelui Statelor Unite ale Americii, Joe Biden, nu doar au bulversat societatea, care încă era obișnuită cu liderii ruși (care, apropo, și până în prezent dețin locurile de top în preferințele moldovenilor), dar a și oferit speranța unei tranziții democratice care poate fi finalizată. Dar nu a fost să fie, din păcate, iar lucrurile au degradat.

Mai mult, vizita recentă a liderului belarus, Aleksandr Lukașenko, dar și cea a Președintelui Turciei, Recep Erdoğan - care, într-un fel, i-au substituit pe liderii euro-atlantici, care par să fi refuzat de a mai veni la Chișinău - schimbă, totuși, realitatea. Motivele pot fi diverse: de la elite politice nereformate și societate cu profunde convingeri sovietice până la deziluzia revoluțiilor colorate sau „social media”, nu avem cum să știm exact. Însă, un lucru este cert acum: pe parcursul a câteva luni, mesajul pro-european a fost denaturat și exclus din prioritățile de politică internă și externă. Consecințele sunt clare - ne îndepărtăm tot mai mult de visul european, devenim și mai vulnerabili și, drept urmare, ne transformăm într-o

pradă ușoară pentru cei care manifestă interese obscure și au nevoie de o punte pentru a ataca la greu vecinii nemijlociți ai țării: România și Ucraina.

România reprezintă prima poartă spre Europa pentru est-europeni, iar, datorită calității de membră a NATO a țării, este și principala fortăreață care asigură securitatea regională și europeană. Ucraina, la rândul său, nefiind stat membru nici al UE, nici al NATO și având frontieră directă cu „marele urs”, a devenit, pe de o parte, prima și cea

mai ușoară victimă a acestuia, dar și, pe de altă parte, scutul de protecție inițial atât pentru noi, cât și pentru Uniunea Europeană. De facto, recente ciocniri dintre Federația Rusă și Ucraina în bazinul Mării Negre, disputele privind Strâmtoarea Kerchi și Marea Azov sunt doar câteva consecințe ale administrării mai puțin eficiente a situației create încă în 2014 și care s-a soldat cu anexarea Crimeii. Controversa Est-Vest, așadar, precum și influențele geopolitice deja nu mai prezintă un interes teoretic sau intelectual, ci se transformă în probleme profund existențiale cu note de supraviețuire statală.

Existențială este și starea de fapt a Republicii Moldova care, în momente de crize regionale sau internaționale, alege să-și agraveze situația prin incapacitatea de a-și formula necesitățile, dar și a gestiona strategic relațiile cu partenerii, care sunt capabili să-i ofere asistență. Lăsând de o parte relația cu UE, amintim că în 2014 nu a existat o voce comună a autorităților de la Chișinău, a elitelor politice din țara noastră, care să condamne anexarea Crimeii. Nu avem nici astăzi, după patru ani, o voce comună care să condamne agresiunile din bazinul Mării Negre.

O fi asta politică internă sau politică externă, o fi calcule geopolitice ori simple presupuneri geostrategice - nu-i mai dai de capăt. Se întrezăresc însă, cu mare și clară certitudine, niște preferințe foarte personale, ale unor grupuri de interese și, de ce nu?, politice, dar mai puțin în sensul reprezentativității poporului.

Scrutinul din 24 februarie ar putea fi contestat încă înainte de ziua alegerilor

Anatolie Golea, analist politic

Nume de referință în domeniul expertizei politice din Republica Moldova, în calitate de comentator (și director executiv) al Agenției de presă INFOTAG, iar de câțiva ani buni ne-a obișnuit ca, la fiecare sfârșit de săptămână, să-i treacă prin sita întrebărilor pe reprezentanții clasei politice autohtone. Se întâmplă în cadrul emisiunii „Vineri cu Anatolie Golea” de la RTR Moldova, unul dintre puținele talk-show-uri de limba rusă care încearcă să le aducă telespectatorilor o altfel de perspectivă asupra fenomenelor politice din țara noastră. Despre aceste fenomene și „tălmăcirea” lor l-am discutat, mai jos, pe însuși Anatolie Golea.

■ **Dle Golea, cu ce gânduri vă duceți acasă după emisiune? Ce spun invitații dvs., viitori candidați la parlamentare - încotro merge Republica Moldova?**

■ Am impresia că nici ei nu prea știu încotro merge Republica Moldova și tocmai din această cauză încearcă să inventeze noi căi de dezvoltare a țării, strategii, chiar doctrine, deși cuvântul „doctrine” este prea mult spus. Doctrine au fost doar câteva de-a lungul istoriei și să spui că ai lansat o doctrină este, cel puțin, ambițios. Or, Republica Moldova ar trebui să aibă alte ambiții - să-și apere cetățenii, să le creeze condiții decente de trai acasă, ca să nu părăsească țara. Pentru că toate aceste căi de care vorbesc guvernării - unirea cu România, pro-europeană și pro-euro-asiatică - în cele din urmă se soldează cu o singură cale: cea de a părăsi țara în căutarea

unei vieți mai bune. Și teamă mi-e că a patra cale nu se deosebește cu nimic de celelalte trei, pentru că tot acolo vom ajunge. Știrile precum că ritmurile de plecare din țară au încetinit nu mai sunt relevante, chiar dacă admitem că sunt adevărate. Pentru că, la o populație de trei milioane de cetățeni, pur și simplu nu mai are cine pleca.

■ **Ba mai pleacă - și prima imagine este cea a unei familii cu patru copii, despre care și știri la TV s-au făcut. Șase oameni dintr-o singură mișcare!**

■ Am văzut și eu știrea și ea vorbește despre încrederea oamenilor în ceea ce (nu) se întâmplă la noi. Eu urmăresc acest exod în baza rețelelor sociale și a reacției tinerilor, înainte de toate. După fiecare gest sfidător din partea guvernării - și nu poți spune că, bunăoară, nerecunoașterea alegerilor pentru primăria Chișinău este o decizie a judecății, nu a guvernării - încă niște

tineri spun că trebuie de plecat din țară. Și unii dintre ei chiar pleacă... Așadar, îmi vine greu să spun ce se întâmplă azi în Republica Moldova. Politicienii se pregătesc de alegeri, asta se întâmplă. Iar până atunci, mai sunt câteva lucruri pe care guvernarea trebuie să le ducă la capăt.

Guvernarea merge, în continuare, pe sfidarea partenerilor de dezvoltare

■ **Care sunt acestea?**

■ Înainte de toate, amnistia capitalului (este până la 1 februarie, ca să reușească până la alegeri); privatizările (posibil să mai urmeze ceva după „Air Moldova”); mica reformă fiscală, care a intrat în vigoare la 1 octombrie (care vor fi urmările la nivel macrofinanciar se va vedea mai târziu, dar pentru oameni și economie ea este benefică) sau majorarea salariilor din 1 decembrie (deși în mod normal asemenea reforme se fac de la 1 ianuarie). La acestea din urmă, efectele se vor resimți doar după Anul Nou, deci exact spre alegeri. De unde vor lua bani după alegeri eu nu știu - nu exclud că se va merge pe varianta „ori câștigăm, ori... după noi măcar potopul”. Dar, pe moment, cred că aceste reforme, bine gândite din punctul de vedere al strategiei de partid, își vor spune cuvântul în procesul electoral.

■ **Totuși, aceste strategii „bine gândite” sunt la fel de bine criticate - să zicem, de aceiași europeni, pe care, cel puțin**

formal, guvernarea mizează. Este rațional să pui atât de mult accent pe strategiile de partid și să nu mai ții cont de altceva?

■ Guvernarea actuală în mod conștient a deteriorat relațiile cu partenerii europeni - relații construite cu migală ani de zile... Atunci când au încercat, dar nu au găsit limbaj comun în problema modificării sistemului electoral, s-a mers cu tăvălugul peste Comisia de la Veneția, OSCE, Uniunea Europeană și toți ceilalți parteneri de dezvoltare. Am senzația că atunci s-a și luat decizia: scopul nostru este să câștigăm alegerile, după vedem cum ne descurcăm. Și a urmat ceea ce a urmat - declarații dure, anularea alegerilor pentru Chișinău, când efectiv s-a pus piciorul în prag: nu recunoaștem și gata!.. Și asta când au fost, poate, cele mai simpatice și mai corecte alegeri, și chiar am aplaudat pentru că s-a reușit o detașare de la mesajul geopolitic. Dar acest picior în prag a fost o sfidare și a opiniei publice interne, și pe extern.

■ **Drept care astăzi, în UE, nicio discuție referitoare la Republica Moldova nu se trece fără să ni se amintească de anularea scrutinului local, iar cea mai recentă dovadă este chiar Rezoluția din 14 noiembrie a.c. a Parlamentului European.**

■ Rezoluția din 14 noiembrie este o continuare logică a celei din 5 iulie a.c. Foarte dure, ambele, confirmând o dată în plus că cele 100 de milioane de euro - care, de un an și ceva, vin și nu mai vin la Chișinău - vor ajunge aici doar cu condiția că vom trece testul următoarelor alegeri. Deocamdată, însă, guvernarea merge în continuare pe sfidarea partenerilor de dezvoltare - a adoptat mica reformă fiscală, legea despre amnistia capitalurilor, cea privind cetățenia contra investiții ș.a.m.d. Deci, nu mai există nicio

îndoială că miza sunt alegerile și păstrarea puterii. Noua coaliție și Guvernul vor fi formate nu mai devreme de sfârșitul lui aprilie, iar în luna mai vor avea loc alegeri în Parlamentul European, cu toate procesele ce derivă din asta: noul Legislativ al UE, noua componență a Comisiei Europene etc... Doar în toamnă, în cel mai bun caz, Bruxellesul își va aminti de Republica Moldova. Și aici miza cred că este simplă de tot. Se va merge la Bruxelles și se va spune: „Uite, noi suntem guvernarea aleasă de către popor. Haideți să pornim de la o pagină albă, să începem de la zero totul. Noi am stopat venirea tancurilor rusești, nu i-am permis lui Dodon să intre pe tanc alb în Chișinău și în Republica Moldova, pe noi ne-a ales poporul și voi trebuie cu noi să negociați. Și e de dorit să ne dați și bani”.

Acest „Pro-Moldova” a fost, inițial, al comuniștilor...

■ **Fantasmagorică miză, de parcă la Bruxelles nu ar mai exista memorie. Apropo de Igor Dodon, de ce a permis să i se ia „pro-Moldova”, că ei îl lansaseră primii?**

■ Acest „pro-Moldova” a fost al comuniștilor inițial. Încă în 2008, PCRM a inclus în statutul partidului că trebuie să realizăm modernizarea europeană a Republicii Moldova după standardele europene. Aceasta însemna „pro-Moldova”. După care la 27 august 2017, cu prilejul Zilei Independenței, Igor Dodon a venit cu un mesaj vădit „pro-Moldova”, ceea ce însemna, în opinia lui, statalitate, neutralitate și integrare euro-asiatică, dar și deschidere spre Occident. Deoarece după 2016, când a câștigat fotoliul de președinte, promițând denunțarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, Igor Dodon nu mai vorbește despre denunțare, spune doar

despre colaborare cu Estul și cu Vestul. Acest mesaj este promovat aproape zilnic.

■ **Europa de la Vladivostok la Lisabona, cu centrul de greutate la Chișinău...**

■ Da, improvizează la greu Președinția în ultima vreme... Dar, ca să revin la „pro-Moldova”, cred că Partidul Democrat a încercat să preia acest mesaj pentru că i s-a părut mai puțin compromis. Căci nici socialiștii, nici comuniștii nu au compromis această idee în măsura în care așa-zisele partide europene au compromis cursul european sau partidele unioniste au compromis ideea unionistă. În plus, această a patra cale este și o mână întinsă către Igor Dodon, care a tot declarat că socialiștii pot crea coaliții doar cu partidele „pro-Moldova”. Acum Dodon și-a schimbat, în mod evident, macazul și spune că PDM nu sunt „pro-Moldova” veritabili. Urmează să vedem, cert este că oricum aceste două partide au făcut, într-un fel, un pas unul către celălalt. Igor Dodon spune că suntem deschizi pentru colaborare și cu Estul, și cu Vestul; PDM spune că suntem „pro-Moldova”, ceea ce în definitiv ar însemna același lucru... Cum vor evolua lucrurile după alegeri, de unde se vor găsi bani pentru a acoperi cheltuielile care într-adevăr sunt foarte mari, asta acum nu știm.

■ **Poate, de la investițiile ce vor veni prin cetățenie...**

■ Noi nu știm și mă tem că nici nu vom afla pentru cine de facto a apărut această inițiativă. Uneori am impresia că ea a fost adoptată pentru anumiți oameni, bine cunoscuți, care trebuie să își legitimeze niște capitaluri. În UE, timp de cinci ani, cetățenie prin investiții au obținut circa 6000 de persoane, inclusiv în țări precum Marea Britanie, Malta, Cipru, care chiar acordă niște facilități

serioase din punct de vedere fiscal ș.a. De aceea, personal, nu cred că va fi coadă pentru a primi cetățenia Republicii Moldova. Probabil că vor fi niște arabi, niște ruși... Probabil că va veni o anumită sumă, dar ea nu va fi semnificativă pentru a salva bugetul. Și de aceasta urmează să-și bată capul următoarea guvernare, care tot cu participarea PDM va fi.

■ **Ce ar putea și ce ar trebui să facă această guvernare ca să-și dreagă puțin imaginea pe extern? Ar fi, de exemplu, aderarea la Pactul Magnitsky o soluție?**

■ Nu cred că un gest de felul acesta ar însemna ceva.

Dosarul Moldovei există, nu se pierde și nimeni nu va smulge file din el

■ **Ați pomenit de miza Chișinăului de a lua totul de la zero în relația cu UE, după alegerile europene din mai. E chiar așa de ușor de obținut un „carte blanche”?**

■ Nu eu cred asta, ci tehnologii politici ai Partidului Democrat, din câte se pare. Eu însă vorbesc frecvent cu europeni, care zâmbesc diplomatic la auzul unor astfel de idei. Dosarul Republicii Moldova există, nu se pierde și nimeni nu va smulge file din el; toate „realizările” rămân intacte. La fel, la Bruxelles, odată cu alegerile nu se schimbă și funcționarii de nivel mediu - deci ei vor ține minte cine, ce, cum și de ce a făcut la Chișinău. În plus, sunt convins că noua componență a Parlamentului European va fi mult mai eurosceptică, mai zgârcită, dacă vreți, la bani cu țările din vecinătatea UE. Deci, va fi mult mai greu, nu ne ajută foaia albă. Vedeți, bunăoară, cât de elegant ne-a trecut cu tăcerea, în mesajul său ținut la Tbilisi pe final de vară, Cancelara Angela Merkel, când a vorbit despre „altfel de

relații” cu UE pentru Georgia și Ucraina. Această „tăcere” vorbește despre multe și, mai ales, despre faptul că riscăm să rămânem „neobservați” și mai tare, și mai departe. Este mult mai greu să restabilești niște relații, decât să le strici. Dar se pare că nu s-a gândit nimeni la acest lucru atunci când, în regim de mare urgență, a modificat sistemul electoral, după care au urmat tot mai multe și mai multe derogări de la normal.

■ **În schimb, ne demonstrăm atașamentul pentru ideea europeană prin referendumuri la acest subiect...**

■ Inițiativa spicherului Andrian Candu despre un referendum în problema integrării europene a fost mai mult un șantaj la adresa celorlalte partide proeuropene. PDM înțelege foarte bine că un eventual referendum la acest subiect în cadrul alegerilor din 24 februarie 2019 ar fi un dezastru inclusiv pentru PDM. Asta ar însemna să ridice mînea la plasă pentru Igor Dodon și Partidul Socialiștilor, care și-ar dori enorm un asemenea scrutin ce ar mobiliza la urne electoratul antieuropean. Deci, cred că această inițiativă a fost ad-hoc anunțată în Parlament, după care, deja peste două zile, la „marea adunare națională a democraților” din 21 octombrie, nu s-a mai vorbit nimic despre referendum. Și cred că nici nu se va mai vorbi... Apropo, atunci când a anunțat despre referendum, dl Candu nu a pronunțat deloc cuvântul „consultativ”. În schimb, a făcut-o dl Dodon. Deci a fost acolo ceva, o înțelegere.

■ **Ce ar trebui să facă Igor Dodon pentru a se propulsa? Căci, ca imagine, Partidul Democrat pare să fie mai vizibil acum?**

■ Păi, iată, a organizat o acțiune de protest la 18 noiembrie la Chișinău, contra oligarhilor cu care luptă de doi ani de zile, cel puțin... La modul serios, însă,

nu cred că socialiștii nu sunt suficient de vizibili, dimpotrivă, ei acționează foarte bine în teritoriu, pe segmentele lor tradiționale. În Chișinău, bunăoară, construiesc, din contul bugetului municipal, terenuri de joacă și de sport, asfaltează curți și străzi - și peste tot sunt prezenți candidații PSRM. Candidați deja anunțați, ceea ce este o încălcare, de vreme ce campania electorală demarează pe 24 decembrie. Dar ei vin deja în teritoriu, lucrează cu oamenii. Partidul Democrat, spre surprinderea mea, nu și-a nominalizat candidații. Se vede că au considerat că este prea devreme și că vom mai avea încă foarte și foarte multe surprize până la alegeri. Foarte multe.

Alegerile ar putea fi invalidate de către judecătorii locale oriunde

■ **Gen candidați controversați și contestabili? Mai este oare asta o surpriză, de vreme ce avem deja un primar condamnat și toată lumea-i mulțumită?**

■ Vom avea candidați dubioși, așa le zic eu. Și, în contextul dat, nu exclud că la 24 februarie 2019 am putea să ne ciocnim cu o situație absolut nouă, când alegerile nici nu vor fi monitorizate de organisme internaționale la modul serios în ziua votului, pentru că vor fi recunoscute ca fraudate până atunci. Se va întâmpla în cazul în care nu vor fi eliberate certificate de integritate anumitor candidați, când alții nu vor fi înregistrați, în schimb vor fi admiși la scrutin candidați precum Ilan Șor etc. Simt că până la 24 februarie se vor întâmpla foarte multe lucruri stranie, antidemocratice și antieuropene. Așa cum este toată povestea cu „Open Dialogue”, care ne arată că, dacă nu fi scoasă din cursă, Opoziția la sigur va fi mereu hărțuită. În plus, la alegerile primarului de Chișinău s-a creat un

precedent foarte periculos, când a fost anulat un scrutin de facto validat. Să ne imaginăm ce se poate întâmpla în 51 de circumscripții însă! Nu vom avea posibilitatea nici măcar să urmărim îndeaproape ce se întâmplă la Vulcănești sau în Găgăuzia, că de Transnistria nici nu mai discut. Alegerile ar putea fi invalidate de către judecătorii locale oriunde. Conform legii, dacă se invalidează alegerile în mai mult de 1/3 din circumscripții - în 17 din 51 -, se anunță alegeri generale repetate. Dar dacă se invalidează în 15 circumscripții, deja este OK. Și atunci, ce se întâmplă? Cine ne garantează că, dacă nu îi convine un candidat, Puterea nu invalidează scrutinul și organizează alegeri noi sau, eventual, nu îl recunoaște învingător pe candidatul ce a ocupat locul doi?

■ **Ce impact electoral local ar putea să aibă, pentru partidul său, activizarea Președintelui Dodon pe plan internațional? Este o ambiție sau o strategie?**

■ Lui Igor Dodon îi place să fie un președinte-călător și el acceptă cu plăcere orice invitație - privată sau oficială. Problema însă rămâne: partenerii externi au mari suspiciuni față de Republica Moldova, iar Președintele Igor Dodon, din cauza discursului său deseori vădit pro-Est și anti-UE, este parte a acestei probleme. Ați observat, probabil, că la noi de la o

vreme nu mai vin comisari europeni, nu prea ne calcă pragul oficiali de la Bruxelles sau de la Strasbourg. În același timp, vizitele dlui Dodon nu sunt prea pline de consistență, iar pe filiera Președinției oaspeți nu prea au venit în acești doi ani. Da, acum s-au creat anumite circumstanțe, aceste summituri, în mare parte formale - cel tradițional al Francofoniei, Forumul de la Paris, dedicat încheierii Primului Război Mondial, la care Emmanuel Macron a invitat circa 100 de șefii de stat din toată lumea... Dar asta este prea puțin pentru o politică externă pro-activă. Personal, nu văd nimic rău în faptul că Igor Dodon se întâlnește cu președintele Federației Ruse și încearcă să rezolve anumite probleme sau cu alți președinți, dacă aceasta nu este în detrimentul țării și nu se soldează cu extrădarea unor profesori. Este mult mai rău însă că, în doi ani, șeful statului așa și nu a reușit să stabilească niște relații fie prietenești, fie de colaborare cu România și Ucraina. O vorbă din bătrâni spune că vecinii, ca și părinții, nu ți-i alegi. Se pare însă că președintele Dodon lucrează pentru electoratul său, pentru care nu este grav faptul că, la nivel de Președinți, nu avem relații nici cu Bucureștiul, nici cu Kievul.

■ **Apropo de Kiev, ce ar trebui să întreprindă diplomația moldovenească și, eventual, șeful statului, ca urmare**

a noilor escaladări militare ruso-ucrainene?

■ Diplomația moldovenească a reacționat. Au făcut declarații și premierul Pavel Filip și spicherul Andrian Candu. Însă, nu cred că este suficient. Pare-se (și acest lucru e confirmat de sondaje sociologice) noi nu conștientizăm pe deplin riscurile și provocările la adresa securității statului, care pot surveni atât din conflictul nesoluționat de pe Nistru, cât și din situația regională instabilă. Și asta în situația în care, de facto, noi nu avem o armată funcțională, nu avem armament modern și multe altele pentru a ne asigura securitatea și capacitatea de apărare a statului... Capac la toate - ne certăm cu vecinii, președintele Republicii Moldova nu discută cu omologii săi de peste Prut și Nistru, iar clasa politică promovează o neutralitate stupidă pe malul drept al Nistrului, în timp ce pe malul stâng se desfășoară aplicații militare cu utilizarea armelor moderne... Avem nevoie de o securitate asigurată, nu declarată. Și reforma armatei ar trebui să fie una reală, nu mimată. A fost declarată trecerea la armată profesionistă, la înrolarea în bază de contract. Deocamdată, însă, nimeni nu știe dacă această armată va fi doar „profesionistă” sau și funcțională...

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefăruță

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.